

Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguovlui

Sámi ja dálkkádatrievdama oahpahusa lassimateriála, mii duvdá
oahpahusa.

OASSI 8

SÁMI DÁLKKÁDATRÁÐÐI • SÄÄMI ŠONŇÂDÂHRÄÄÐI • SÄÄ'M ÄIMMÕS-SUÅVTÕS
SAAMELAINEN ILMASTONEUVOSTO • SAMISKA KLIMARÅDET • SAAMI CLIMATE COUNCIL

- Materiála lea buvttadan sámi dálkkádatráđđi SAAMI-INDI-prošeakta oahpahussii, skuvlemii ja oppalaš didolašvuoda lasiheami várás ovdamearkka dihte sámi oahpahusa, dálkkádatoahpahusa ja luonddubajásgeassima oassin.
- Materiála gávppálaš atnu lea gildojuvvon.
- Materiála lea almmustuhttojuvvon CC BY 4.0 -liseanssain.
- Dárkkít diedut oahpahusa duvdi materiála ulbmilis ja sisdoalus gávdnojit [mielčuovvu dokumeanttas](#). Mii sávvat, ahte oahpástuvvabehtet dasa ovdal materiála anu.

- Materiála čujuhusráva: Sámi dálkkádatráđđi 2026. Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguvlui. Materiála, mii duvdá oahpahusa. OASSI 8. Ramádat 6/2026. Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat.
- Oahpahusa duvdi materiála lea válmmastallan máŋggadieđalaš bargjoavku, masa leat gullan:
- **Hilppa Gregow** (Dálkediehtaga lágádus), **Tuula Honkonen** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Jouni Jaakkola** (Oulu universitehta ja Dálkediehtaga lágádus), **Suvi Juntunen** (Oulu universitehta), **Gáijot Biera** ja **Vilgon Inggá Ándde Ovllá** (Sámi dálkkádatráđđi), **Terhi Laurila** (Dálkediehtaga lágádus), **Guhtur Biera Jovnna Mauri** ja **Iisku Juhána Inggá Biret Anne Petra Biret** (Sámi dálkkádatráđđi), **Päivi Meriläinen** (Dearvvašvuoda ja buresbirgema lágádus), **Iisku Juhána Juvvá** ja **Heaikka Ovllá Inggá Lemet** (Sámi dálkkádatráđđi), **Vilja Rentto** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Marja Helena Sivonen** (Suoma birasguovddáš), **Ulla Vesteri** (Sámi dálkkádatráđi čállingoddi) ja **Henni Yläne** (Nuorta-Suoma universiteahtta).

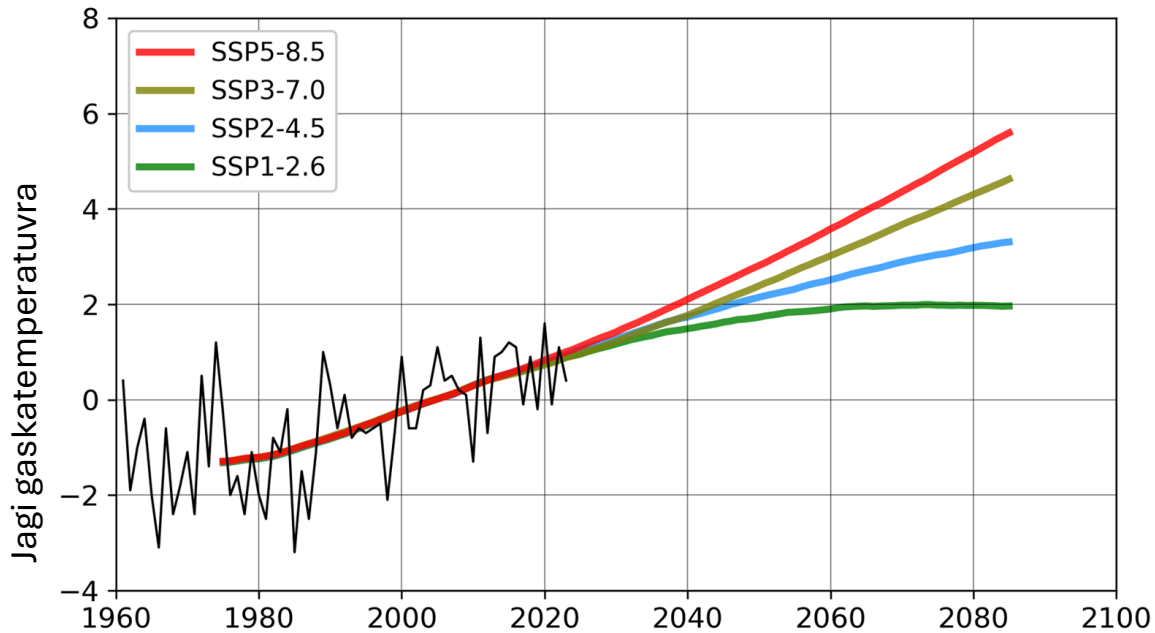
Sámiid ruovttuguovllu dálkkádat ja dilit boahttevuodas

Gova: Olli Autto

Boahtteáiggi rievdamat dálkkádagas sorjájit dálkkádatpolitiikka lihkostuvvamis

Ruoksat (SSP5-8.5):

dálkkádatpolitiikka ii lihkostuva, luoittut lassánit vuoimmálaččat

Oránša (SSP3-7.0):

luoittut lassánit dásseidit

Alit (SSP2-4.5):

Dálkkádatpolitiikka lihkostuvvá belohahkii

Ruoná (SSP1-2.6):

earenoamáš beaktillis luoitoráddjehusat

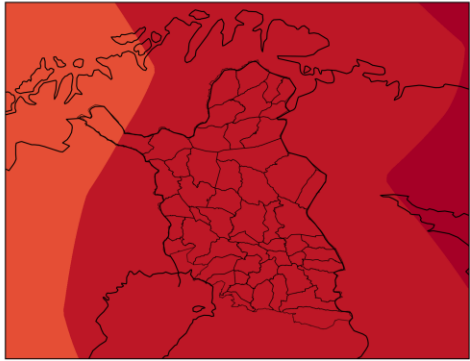

Liegganeapmi joatkahuvvá miehtá jagi, eanemus dálvet

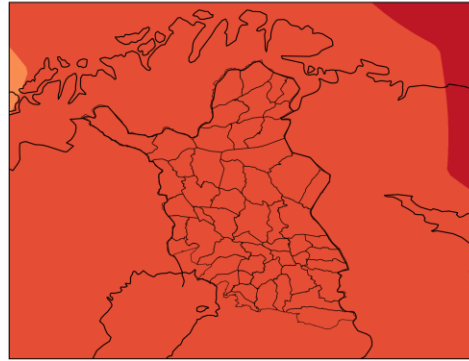
- Čuohtejagi loahpas dálvviid gaskatemperatuvra sámi guovllus loktana dáláži (1981-2010) buohtastahtedettiin:
 - badjel 4 °C (1...8 °C) gaskageardán luoitosenária mielde
 - juobe badjel 7 °C (4...11 °C) vuoimmálaččamus luoitosenária mielde
- Visot dálkkádatmálet leat ovttamielalaččaid liegganeamis, vaikko nuppástusa sturrodagas molsašuddan.

Liekkasvuoda nuppástus (°C) SSP2-4.5, 2070-2099

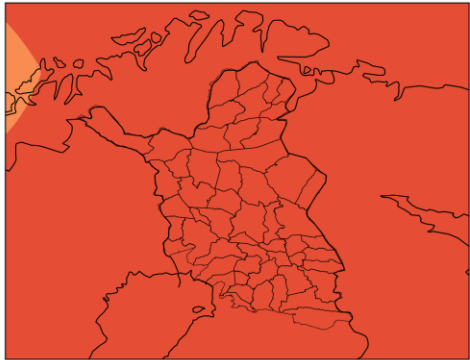
Dálvi

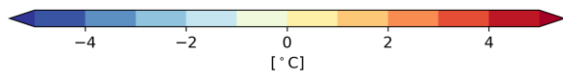
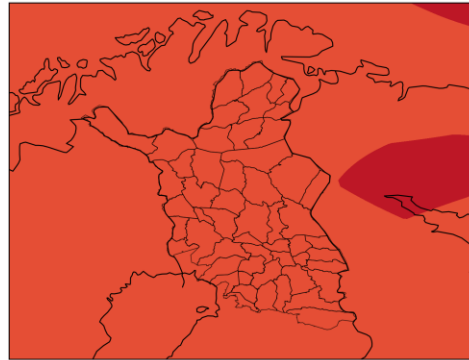
Gidđa

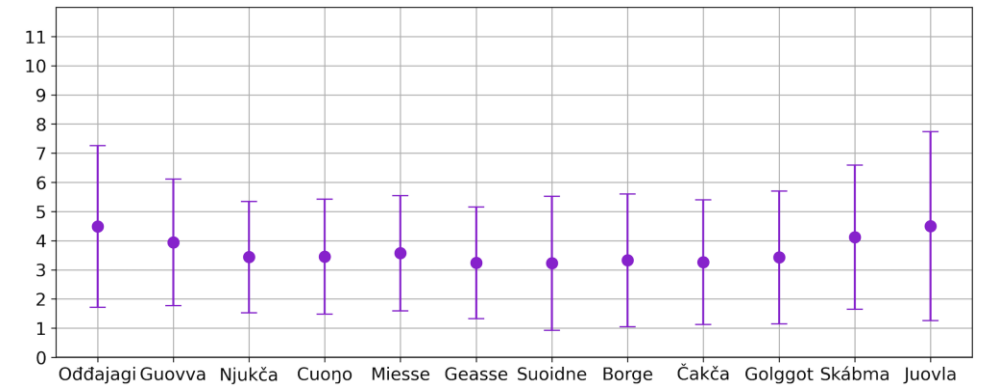
Geassi

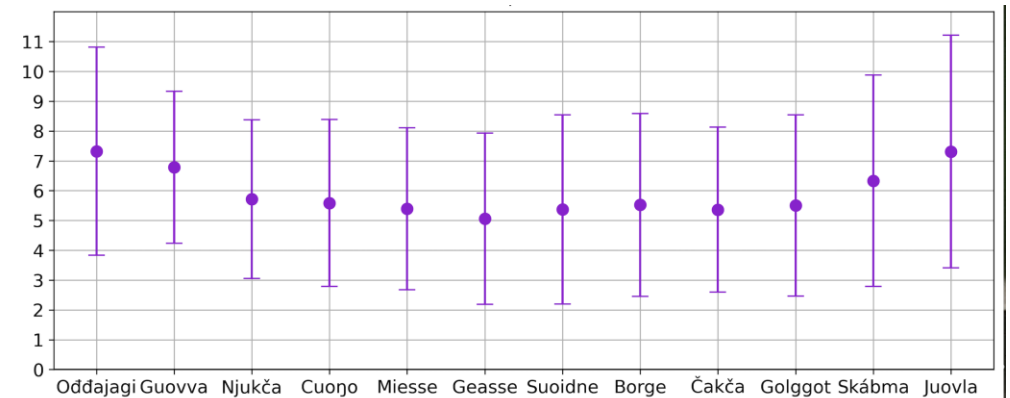
Čakča

Gaskageardán luoitut, čuohtejagi loahppa

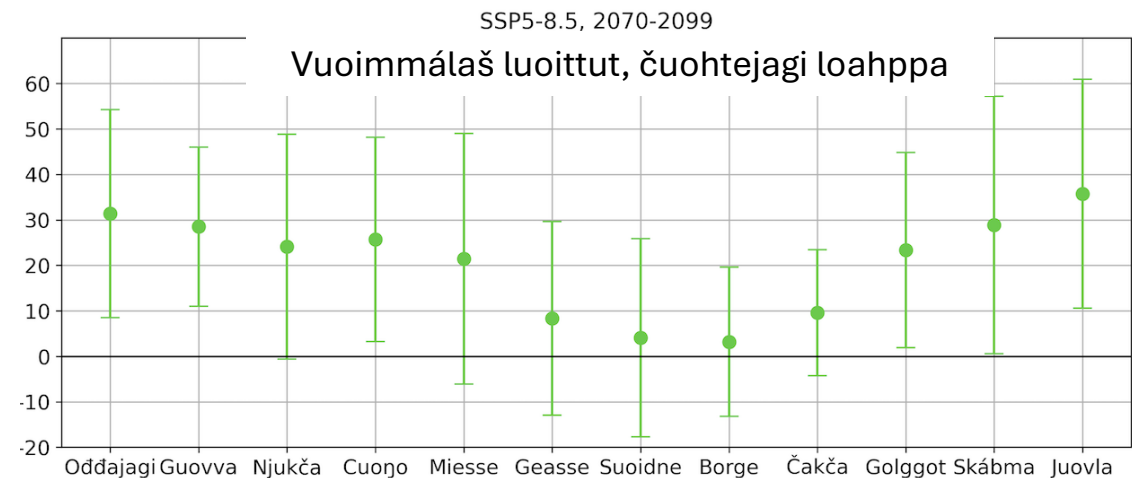
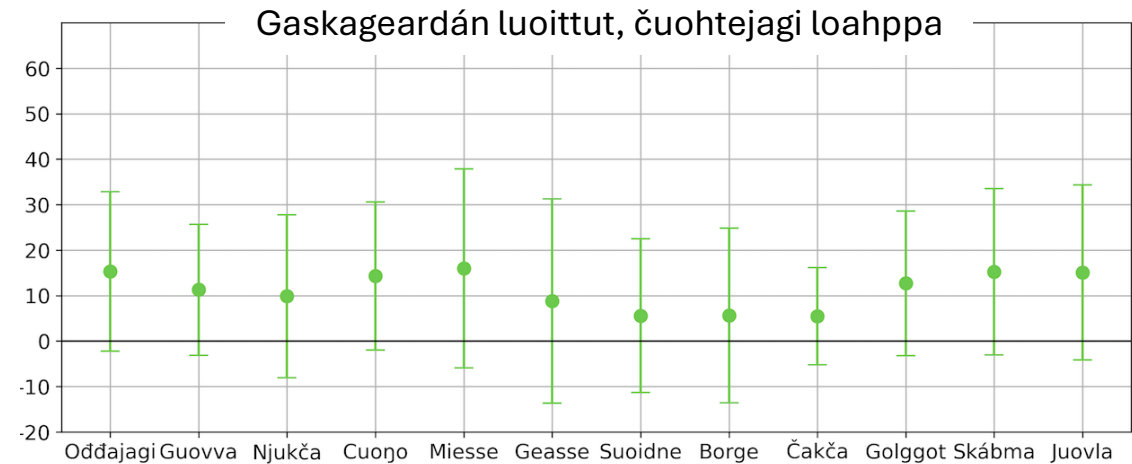
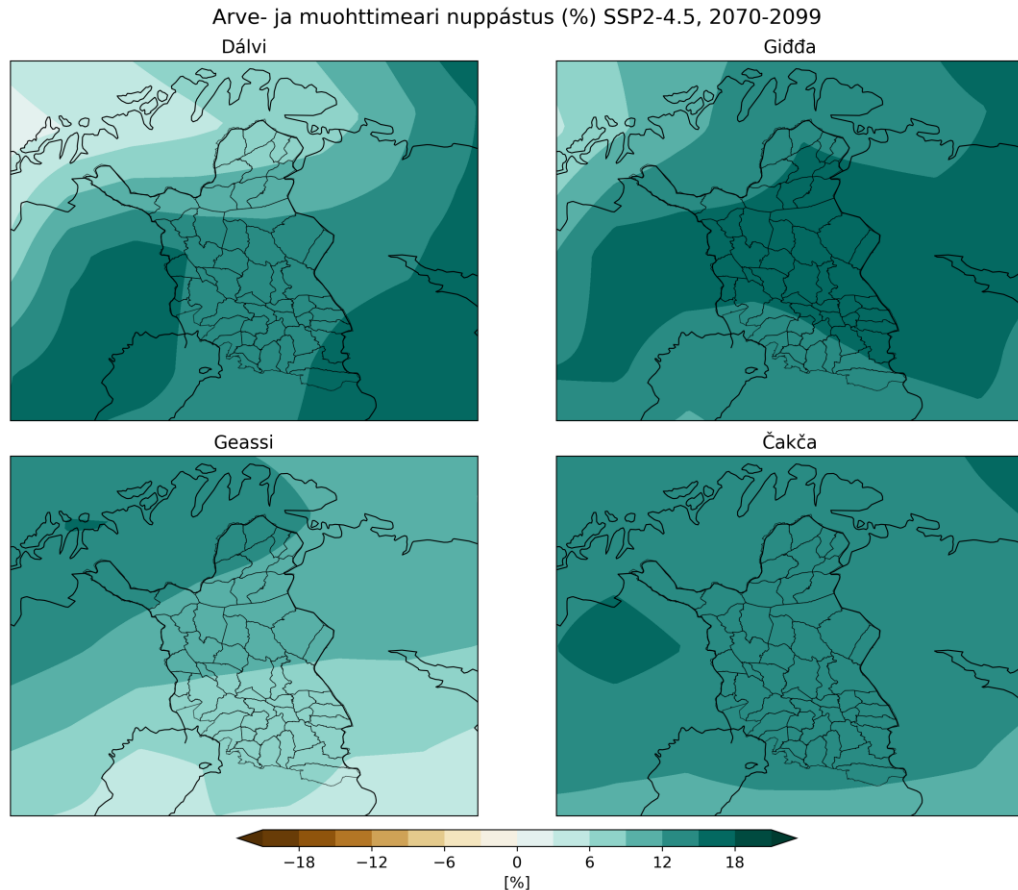

Vuoimmálaš luoitut, čuohtejagi loahppa

Arvemearri lassána eanemus galbma jagiáigge

- Čuohtejagi loahpas dálvvi arvemearri lohtana sámi guovllus dáláža (1981-2010) ektui:
 - sulaid 15 % gaskageardán luoitoskenária mielde
 - juobe badjel 30 % vuoimmálaččamus luoitoskenária mielde
- Váldooassi dálkkádatmálliin árvoštallá arvemeari lassánit, muhto ovttaskas mállet čájehit maid arvima unnuma. Ná arvemeari nuppástusat leat eahpesihkkareappot go temperaturvrii gullevaččat.

Sápmelaččaid jurdagat boahtteáiggis

”Sápmelašvuohta dat gal seailu. Muhto mearrideaddji lea boazodoalu seailun ja doarjjaortnega ođasteapmi. Mii leat bajásgeassán sámi nuoraid ja dieinna lágiin ođđa buolvaid. Jáhkku ja luohttámuš dasa lea, ahte lea boahtteáigi. Mu váhnemat leaba álot dadjan, ahte dát leat min eatnamat, ja dán lean oahpahan iežan mánáide. Sápmelašvuohta seailu, go lea boazodoallu ja luohttámuš.”

Sámi árbevirolaš dieđu eaiggát, boreála guovlu

“Orru dego dakkár negatiivvalaš ihcalis joatkahuvvi ja váttásnuvvi dilli, mii biebma iežas, go hubmojuvvo, ahte ii leat boahtteáigi. Dan galggalii botket... Lea balddihahtti govva, ahte sápmelaččat eai livčče 100 jagi geahčen. Muhto dat gal ii leat eahperealisttalaš skenária, ahte 100 jagi geahčen eai livčče sápmelaččat sámiid ruovttuguovllus.” *Sámi árbevirolaš dieđu eaiggát, duottarguovlu*

Sámiid ruovttuguovllu dálvvit earáhuvvet

- Jagi 2040 rádjái Davvi-Sámis:
 - Bissovaš muohtagovččasáigodaga álgu maŋŋona 1- 2 vahku.
 - Muohtagovččasáigodaga loahppa árrana sulaid vahku.
 - Muohtagovččasáigodat oatnu 2-3 vahku.
- Dan maŋŋel čuohtejagi loahpa guvlui manadettiin:
 - Rievdamat, mat dáhpáhuvvet muohtagokčasis, sorjájit dálkkádatskenáriain.
 - Suodjebeaivvit, goas temperatuvra lea aŋkke muhtin oasi jándoris plussa bealde, šaddet dábálažžan.
 - Arvvi oassi gaskadálvvi arvviin eatnána.
- * Veardádallan áigodaga 1981-2020 árvvuide, bohtosat vuodđuduvvet buot njealji dálkkádatskenáriai (SSP-skenária).

Bargobihtát

41. Raba ilmasto-opas.fi –bálvalusas siiddu: [Suoma guvllolaš dálkkádatrievdanskenáriat](#) ja dutkka materiála sierra variábeliiguin (bálvalus lea suomagillii)

Vállje:

- Guovlu: Lappi
- Variábel: temperatuvra/arvi
- Skenária: Vuollegis luoittut/Gaskageaidnu/Oalle vuoimmálaš luoittut/vuoimmálaš luoitu
- Áigodat: 2050/2084
- Makkár dilit leat orrunguovllustat sierra skenáriaiguin j. 2050/2084?
- Makkár jurdagiid dat dus bohciidahtá?

42. Makkár ealáhusaiguin din guovllus sáhtá bargat j. 2050/2084? Manin?

43. Čále divtta, mitalusa, ráhkat dáidda- dehe giehtaduoji das, mot dálkkádatrievdan váikkuha iežat eallimii ja/dehe ruovttuguvlui jagi 2050

Guddet iežaideattet luotta dálkkádatrivevdama čuovvumii!

Ságástellet skuvlla oahppolihtus/-stivrras, sáhtáliigo skuvllas čuovvut dálkkádatrivevdama váikkuhusaid ja furket iežaideattet áiccastagaid, jurdagiid ja dáiddadujiid boahtte buolvvaide. Guddet iežaideattet oasi dálkkádatrivevdama čuovvumii!

- Juohke jagi okta luohkká, ovdamearkka dihte 9. luohkká čuovvu ja furke diliid bajás.
- Juohke jagi sulaid seamma áiggiid, ovdamearkka dihte 1.9, 1.12., 1.3 ja 1.5. coahkkaluvvo čuovgagovva skuvlla lahkosiin skuvlaáigge. Báikki galgá leat nu luondduviđá go vejolaš. Dat sáhtá leat vaikko jávreduvdda, meahceduvdda, álšabálgá biras dehe duottarduvdda. Válljeheket báikki ovttas.
- Furkeheket govaid. Merkeheket dasa čielgasit beaivemeari. Čállet gova furkema olis iežaideattet áiccastagaid beaivvi dálkkis. Sáhttibehtet laktit materiálii maiddái dán oahppomateriálabáhka bargobihtáid, eará čuovgagovaid ja govaid ovdamearkka dihte dáiddadujiin ja giehtadujiin. Sáhttibehtet ieža válljet maid furkebehtet!
- Juohkehaš furke materiálii iežas oainnu das, makkár boahtteáigi lea 30 jagi geahčen – aivve mii beare!

- Dálkkádatrievdandutkamušas lea dehálaš, ahte čuovvun ja metodat leat ovttalágánat juohke háve.
- Čállet čielga rávvagiid, nappo dii ráhkadehpet dutkanplána, man boahttevaš oahppit maid doahhtalit. Furkejekket rávvaga seamma báikái go čuovgagovaid ja eará materiála. [Sáhttibehtet geavahit mielčuovvu málle veahkin.](#)
- Mearridehket, gosa materiála furkejuvvo bissovaččat. Dat sáhtta furkejuvvot sámi dálkkádatráđi arkiivii čuovvuma ja dutkamuša várás. Juos dahkabehtet bargobihtá sámiid ruovttuguovllu olggobealde, sáhttibehtet jurddahit ovdamearka dihte materiála furkema museaide dehe riikkaarkiivii.
- Sohpet skuvlla rektoriin mot materiála furkejuvvo ja gean oahpaheaddjis lea boahtteáiggis ovddasvástádus materiála čoaggimis ja furkemis. Čállet dán dutkanplánii mielde.
- Go dis lea luohkkáčoahkkin, bivdet skuvllasteattet iežadet jagi materiála ja gehččet, mot din einnostus lea ollahuvvame!
- Dutkit sáhttet geavahit boahtteáiggis din čoaggin čuovvunmateriála, jurdagiid ja einnostusaid dutkanmateriálan ja buvttadit ođđa dieđu dálkkádatrievdama váikkuhusain!

Gáldut ja lassidieđu:

- Näkkäljärvi, K., Gregow, H., Ahonen, S-J., Hautala, J., Jaakkola, J.K., Juntunen, S., Laurila, T.K., 2026. Dálkkádatrievdama dálá ja nohkkojuvvon váikkuhusat sámi kultuvrii. Ramádat – Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat 5/2026. Sámi dálkkádatráđi.
- Dálkkádatdiehtu ovttá čujuhusas (suomagillii): <https://www.ilmasto-opas.fi/>
- R. Ruuhela, P. Pirinen, I. Lehtonen, K. Lakkala, P. Räisänen, M. Rantanen, M. Virman, J. Aalto, S. Luhtala, R. Kivi, T. Karppinen, H. Tuomenvirta, H. Gregow, 2025. Ilmastomuutos Lapissa - tietoja Lapin energia- ja ilmastostrategiaan. Ilmatieteen laitos Raportteja 2025:3. <https://doi.org/10.35614/isbn.9789523362062>
- Dálkediehtaga lágádusa raporta: Dálkkádatrievdanskénáriat, mat vuodđuduvvet máilmmiviidosaš dálkkádatmálliide. https://assets.ctfassets.net/hli0qi7fbbos/1sJBYdUbndwx6uB1Ldnfcs/ad144a51396826ff229debbfc951a09b/ilmastonmuutosskenaariot_cmip6_verkko.pdf

